

Arbetar skolor systematiskt för att förbättra elevernas kunskapsutveckling?

1 | Sammanfattning

I det målstyrda system som präglar svenskt skolväsende finns en stor tillit till att de professionella, rektorerna och lärarna, söker de bästa lösningarna för att elever ska nå hög måluppfyllelse. .

I ansvaret för resultaten inbegrips en skyldighet att följa upp och utvärdera elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella kunskapsmålen. Uppföljningen och utvärderingen ska ligga till grund för analys och bedömning av vilka åtgärder och insatser som är nödvändiga från skolans sida.

Skolinspektionen har i denna granskning undersökt hur väl detta fungerar på 40 skolor spridda över landet. I granskningen har vi tagit ställning till i vilken mån arbetet präglas av systematik samt huruvida det är skolans rektor som tar det övergripande ansvaret för arbetet. Ett systematiskt arbete ska bedrivas kontinuerligt och processinriktat och ska inkludera olika nivåer i skolan. Vidare ska det präglas av fastlagda rutiner med en tydlig planering, ansvarsfördelning, tidplaner, dokumentation, verktyg och metoder. Fokus ska vara på förbättring/ bättre resultat och i första hand vara ett verktyg för ett internt utvecklingsarbete.

Granskningen har genomförts med frågor till lärarna genom en webbenkät och intervjuer med rektorerna på plats. Vi har också tagit del av inskickad dokumentation från skolorna.

Det finns få skolor bland de 40 skolorna som har ett systemtänkande och bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i sin helhet. Däremot finns det flera goda exempel där skolor arbetar väl med kvalitetsaspekter i delar av sin verksamhet. Skolorna har kommit längst med att beskriva de enskilda elevernas kunskapsutveckling i de högre årskurserna. Sämst är skolorna på att analysera vad resultaten beror på, särskilt på en mer övergripande skolnivå och för elever som inte har behov av särskilda stödinsatser.

Skolinspektionens övergripande slutsatser utifrån granskningen är att rektorerna och lärarna behöver ta ett kollektivt ansvar för att analysera och förbättra elevernas resultat. Rektorer och lärare bör sätta *kunskapsmålen* mer i fokus och ha höga förväntningar på *alla* sina elever. Skolor behöver således ha ett tydligare helhetsperspektiv där alla elevers kunskapsutveckling följs upp och utvärderas under hela skolgången från årskurs 1 till 9, där resultaten aggregeras och sätts mer i relation till skolans organisation och undervisningens kvalitet än till den enskilda elevens förutsättningar. För att så ska ske bör kvalitetskedjan med uppföljning, utvärdering och åtgärder användas aktivt som ett *verktyg för intern utveckling*.

Resultaten av granskningen i övrigt kan sammanfattas i nedanstående punkter.

"Individfokuserade". Skolorna är bäst på att följa upp resultaten på elevnivå, främst i de högre årskurserna. Kraven på skriftliga omdömen, och individuella utvecklingsplaner (IUP) och betyg har bidragit till detta. Däremot sker uppföljning sällan sett över tid i ett årskurs 1 till 9-perspektiv. Skolorna är "individfokuserade", det vill säga de fokuserar på att följa upp, utvärdera och åtgärda resultaten på elevnivå. De letar efter orsaker till resultaten hos enskilda elever och vidtar åtgärder på individnivå för att förebygga misslyckande. Det är mindre vanligt att skolor tittar på alla elevers kunskapsutveckling, oavsett prestationsnivå, eller att de aggregerar resultaten, detta särskilt i de lägre årskurserna.

Sällan åtgärder på grupp- eller skolnivå. Åtgärder likställs på många skolor med stödinsatser för elever som behöver hjälp att nå "godkäntgränsen". Åtgärder i en vidare bemärkelse som syftar till utvecklingsinsatser för samtliga elever, även de som nått goda resultat förekommer mer sällan.

Då skolorna enbart i liten omfattning beskriver kunskapsresultaten på en högre aggregeringsnivå får de inte en realistisk bild av hur skolans resultat ligger till i förhållande till förväntade och önskvärda resultat. Detta bidrar till att de fortsätter på samma sätt och gör inte analyser eller utvecklingsinsatser på aggregerade nivåer i syfte att söka förklaringar till bristerna bortom den enskilda individen och då eventuellt hitta dem i organisationen eller i undervisningsmetoder.

Risk att analysresultat går förlorade. När det gäller systematiken i arbetet med utvärdering har många skolor visserligen schemalagda, återkommande möten av olika slag för lärarna, men få skolor kan visa fastlagda rutiner och gemensamma underlag för hur de ska arbeta vid mötena. Flertalet rektorer beskriver en kultur av muntliga diskussioner och analyser vilket innebär att det brister i dokumentation av vad skolan kommer fram till. En stor del av tillgänglig kunskap finns bara hos dem som var med och kan därmed lätt gå förlorad.

Känsligt koppla resultat till lärarinsatser. Flera rektorer ger uttryck för att det är känsligt att analysera hur resultaten hänger ihop med lärarnas insatser och drar sig för sådana analyser av hänsyn till lärarna.

Orealistiskt positiv bild. Rektorerna och lärarna har i flertalet fall en orealistiskt positiv bild av de samlade kunskapsresultaten på den egna skolan.

Rektorns ansvar. Bilden av hur rektorerna tar sitt övergripande ansvar för uppföljning, utvärdering och åtgärdsarbete är mycket splittrad. Flertalet rektorer anser att det är de själva som tar ansvaret, men bara i få av de granskade skolorna ger lärarna en samstämmig bild av att det skulle vara så.

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar löpande all skolverksamhet, närmare 6 000 skolor. Tillsynen går igenom många olika områden i verksamheterna för att se om de uppfyller det som lagar och regler kräver.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar mer detaljerat kvaliteten i skolverksamheten inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev.

Fristående skolor

– kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.